

Vytvořte místo pro dospělé a pro děti

Lavičky, piknikové stoly, kulatá lavice, které vytvoří posezení kolem starého stromu, přírodní sezení v podobě rozřezaných kmenů, starší jednoduše zrenovovaný nábytek, palety nebo altánky – to vše může být způsob, jak vybudovat příjemné místo pro odpočinek a setkávání. Volte typ, který odpovídá vašim potřebám a rozpoložení. Chcete, aby se vnitrobloku piknikovalo nebo spíše ne? Máte dost peněz na pořízení určitého typu sezení

nebo zvolíte levnější mobiliář a peníze raději věnujete na něco jiného? Doporučenými krajinářskými prvky, které zařazujeme zejména kvůli své funkci, ale navíc mohou působit mile a hravě, jsou různé pochozí povrchy (kamenné dlažby, zatravněné dlažby), dřevěná mola, terasy, nízké zídky a dřevěné trámy, stojany na kola apod.

Vnitroblok představuje skvělé místo pro volnou hru dětí, včetně výhody sdílení rodičovského dohledu. Děti mohou pobývat častěji venku, aniž by se s rodiči vydávaly na hřiště. Nemusí se zdaleka jednat o budování zmenšenin běžných hřišť a opakování těchch herních prvků. Někdy stačí nenásilně vymezit prostor nebo svépomocně vytvořit jednoduché zákoutí. Děti si rády hrají v tom nejpřirozenějším prostředí, ve světě přírodních materiálů a vjemů, jako jsou dřevo, kámen, bláto, světlo, zvuky i roztodivný svět fauny a flóry. Umožněte jim tím po svém rozvíjet tvořivost a fantazii, pomáhat si a učit se být spolu. Socializace v prostředí vnitrobloku je přirozenější než na hřištích, kam děti bezpečně přivedeme nebo dokonce přivezeme a odvezeme autem. Budování "dětské zóny" ve vnitrobloku je samozřejmě podminěno tím, že se na tom obyvatelé shodnou, se všemi negativy i pozitivy. Zóny pro dospělé a pro děti vhodně umístěte v návaznosti na přírodní podmínky a podmínky zástavby. Nejvhodnější je tzv. bloudivý stín (pod stromy).

Pravidla užívání vnitrobloku

Absence pravidel užívání je jednou z častých překážek, která brzdí smysluplné využívání vnitrobloků. Spouště problémů lze předejít dohodou obyvatel nad využíváním místa. Nemusí mít závaznou právní normu, ale může být jednoduchým memorandumem, které se vyvěsí na nástěnky domů nebo jakékoli viditelné sdílené místo. Memorandum by mělo vznikat na základě společně definovaných hodnot a problémů. Obyvatelé by se měli jeho prostřednictvím dohodnout např. na následujících oblastech:

- **Ochrana travního porostu, stromů, keřů a záhonů**
- **Sdílení aktivit**
- **System společné péče a údržby**
- **Ohleduplné využívání mobiliáře**
- **Vyvarování se aktivit, které ostatní obtěžují hlukem** (ve vnitroblocích se zvuk nadměrně nese)
- **Způsob trávení volného času dětí** (parkový a klidový charakter)
- **Pravidla pro venčení psů** (pořádek, dozor majitele, neobtěžování ostatních, nemočení na mobiliář) apod.

Naplánování projektu v čase

Ať je váš projekt oživení vnitrobloku jakkoli malý či velký, zvažujte jeho realizaci po jednotlivých etapách. Důležitá je prostorová i časová návaznost.

Kde získám peníze?

Nedostatek peněz nemusí být nutně překážka začít rozvíjet aktivity na oživení vnitrobloku. Nezáměr a nečinnost vlastníků, správců a uživatelů bývá větší oříšek, věřte tomu. Nemusíte nutně začínat ve velkém. Pomoci mohou peníze uvolněné z fondu oprav (zvelebování vnějšího obytného prostoru povede ke zhodnocení ceny nemovitosti). Můžete se se sousedy složit a nakoupit společně např. lavičku nebo kompostér. Budete-li hledat finanční zajištění vašeho projektu nebo jeho jednotlivých částí mimo vlastní zdroje, rozhodně se zajímejte o možnosti podpory ze strany veřejné správy (v Praze zejména granty městských částí vyhlášené v oblasti životního prostředí – řada z nich přímo zahrnuje revitalizace vnitrobloků), zvažte zapojení soukromých investic a podnikatelského sektoru do realizace a prověřte granty a dotační tituly nadací, určené na proměny a oživení míst ve veřejném prostoru.

Chcete pomoci s revitalizací vnitrobloku?

Obráťte se na nás:

**Ekocentrum Koniklec, o. p. s.,
Vlkova 34, 130 00 Praha 3
www.ekocentrumkoniklec.cz
www.ekoporadnypraha.cz**

Mgr. Barbora Týcová
tel: 608 148 794
barbora.tycova@ekocentrumkoniklec.cz

Odborná konzultace:
Mgr. Michal Křivohlávek, Ph. D.

VNI TRO BLOKY

krok za krokem

Podílejte se na rozvoji prostředí svého města. Proměňte jej prostřednictvím svého vnitrobloku!

Zdroje:

SOJKOVÁ, Eva, Ing. (VÚKOZ v. v. i.): Zeleň ve vnitroblocích. Zahradaweb.cz [online] 27. 5. 2003 [cit. 2016-08-06]
Dostupné z <http://zahradaweb.cz/zelen-ve-vnitroblocich/>
SOJKOVÁ, Eva, Ing. (VÚKOZ v. v. i.): Obytné soubory v systému sídelní zeleně. Zahradaweb.cz [online] 1. 4. 2008 [cit. 2016-08-06]
Dostupné z <http://zahradaweb.cz/obytno-soubory-v-systemu-sidelni-zelene/>
ZAHRADNÍČKOVÁ, Klára, Ing., GRIMM, Rudolf, Ing. arch.: Revitalizace vnitrobloků Brno, urbanisticko-architektonická studie. [online] červenec 2011 [cit. 2016-08-02]
Dostupné z http://www.vnitroblok.cz/files/Revitalizace_vnitrobloku_obecne_principy.pdf

EKOCENTRUM
KONIKLEC

EKOPORADNYPRAHA.CZ

PRA
HA
PRA
GA
PRA
G

EKOCENTRUM
KONIKLEC

EKOPORADNYPRAHA.CZ

PRA
HA
PRA
GA
PRA
G

Proč vnitrobloky?

Taková situace se netýká jen vašeho dvoru, uvažujte v širších souvislostech. Revitalizací vnitrobloků jakožto poloveřejných míst se zlepšuje kvalita obytného prostředí a posilují silné stránky měst jako takových. Souvisí to s ozeleňováním měst i snižováním hluku na přijatelnou úroveň. Máte příležitost se na tom všem podílet.

V některých evropských městech se probouzejí aktivity občanů a občanských sdružení, která vedou k ožívování vnitrobloků. Mění je na útulné dvorky plné zeleně a klidu a místa pro komunitní život, setkávání, odpočinek, přirozenou hru nebo drobné zahrádkaření. Funkční vnitrobloky plní touhu po soukromí nebo po vlastní zahrádce a lze v nich navíc bezpečně „vypustit“ děti. Z hlediska plochy vnitroblokové zeleně na tom mnohá místa v ČR nejsou špatně. Při pohledu např. na Zelenou mapu Prahy (www.zelenamapa.cz) vidíme, že alespoň částečně disponuje zelení většina vnitrobloků a snad pravděpodobně i ten váš. Skutečným problémem je však jejich nedostatečná kvalita a uvědomění si jejich hodnoty.

Jaký je můj vnitroblok vlastně typ? Co ho určuje?

Nezáleží na tom, jak velké Vaše plány jsou. Než se do čehokoli pustíte, pečlivě si promyslete, jaké jsou podmínky, se kterými jednoduše řečeno nehnete. Jedná se hlavně o přírodní podmínky a typ zástavby ve vnitrobloku. Jak mohou ovlivnit úpravy, které ve vnitrobloku v budoucnu učiníte? Přírodními podmínkami se myslí hodnoty slunečního svitu, geologická a pedologická skladba podkladu (většinou již narušená stavebními úpravami), množství srážek, vodní režim a průběh teplot během roku.

Typ zástavby je dán jeho tvarem (vnitrobloky uzavřené, částečně otevřené, neúplné, čtvercové, obdélníkové apod.), velikostí, poměrem výšky a šířky zástavby okolních domů, orientací ke světovým stranám, reliéfem terénu (rovný, svažité, výškově členěný), rozložením doby oslunění (trvalý stín, plochy osluněné většinou nebo část dne, bloudivý stín - vysoká zeleň).

Pokud je vnitroblok částečně otevřený, udělejte si podrobnou analýzu, kdo prochází či projíždí vnitrobkem, v jakém počtu a denní době, za jakým účelem a zohledněte to ve svých budoucích návrzích. Dobré je vytvořit jakousi pružnou hranici - přechodovou zónu oddělující váš intimní, blízký vnitroblok a prostor veřejný. Vnímejte vnitroblok i v návaznosti na širší okolí (lokalizace, historie a charakter zástavby), seznamte se s územním plánem a samozřejmě realizujte svůj projekt provázaně se zákonnými pravidly, normami a místně příslušnými vyhláškami. Výhodou drobných úprav je, že nevyžadují složité schvalovací postupy.

Auta a parkování ve vnitrobloku

Využívání vnitrobloku, náročnost a způsoby jeho revitalizace výrazně ovlivňuje, zda je umožněn vjezd aut a parkování ve vnitrobloku. Skloubení dopravy, parkování a obytných funkcí je složité a podrobně a samostatně se jím zabývá několik studií (např. studie „Revitalizace vnitrobloků Brno“ autorů Zahradničkové a Grimma – Zdroje). I ve vnitroblocích s auty může být vymezen určitý prostor pro parkování a jiný prostor pro piknikový stůl, lavičku či květináče.

Jak je pozemek rozdělen a kdo co vlastní?

Sebelepší plán oživení vnitrobloku může zhatit to, že pro vaše úpravy nezískáte souhlas vlastníka. I když budete zřizovat jeden jediný záhonek – souhlas vlastníka budete potřebovat. Pokud jste jediným vlastníkem Vy, máte štěstí a situaci ulehčenou.

V opačném případě si vytiskněte plánek a zaneste do něj, jak je váš vnitroblok rozdělen. Jak je prostor členěný? Je umožněn přístup a využívání ze všech domů? Je úplně nebo částečně rozdělen podle parcel náležejících k jednotlivým domům (ploty, zdmi, vestavbami nebo členitostí terénu)? Nebo je např. společná centrální plocha přístupná z dvorků jednotlivých domů? Na základě tohoto plánu zjistíte formu vlastnictví všech domů a přilehlých vnitrobloků. Domy a pozemky mohou být v majetku městské části, sdružení vlastníků bytových jednotek, soukromých vlastníků, bytového družstva. Váš projekt může ohrozit, pokud jsou vlastnické struktury nevyřešené.

Budujte svoji komunitu

Vnitroblok je prostor využívaný výlučně nebo především jeho obyvateli. Vytváří vnější obytný prostor a měl by zlepšovat kvalitu bydlení místních lidí. O úspěchu vašeho projektu bude tedy přímo rozhodovat, jaký bude přínos pro všechny obyvatele a s tím související míra a způsob zapojení místních lidí již od samého počátku. Vaše představa o způsobu a využití místa je jen jedním z možných scénářů a musí být společně prodebatován a posouzen v konkurenci jiných návrhů. Zde tedy zbystřete a opravdu pečlivě naplánujte Vaše kroky. Od počátku důsledně oslovujte všechny obyvatele. Uvidíte sami. Možná bude stačit málo a dojde ke spontánnímu ožívání vašeho vnitrobloku. Faktem ale je, že lidé většinou potřebují sérii impulzů, aby k tomuto stavu dospěli.

Na počátku je vhodná například krátká anketa do schránek, ve které sesbíráte informace o uživateli vnitrobloku a jejich základní představě o podobě a využití místa. Zjistíte rovněž, kdo má o projekt zájem, kdo se stane členem plánovací pracovní skupiny a kdo rád přiloží ruku k dílu při fyzických pracích. Pro komunikaci můžete využít domovní schránky a nástěnky. Když budete v každém domě znát aktivní osobu, usnadní se vám přístup ke schránkám ostatních obyvatel.

Uspořádejte setkání, na které přivzete všechny důležité hráče -obyvatele vnitrobloku, správce, vlastníky, nájemce bytových i nebytových prostor. Na prvním setkání byste si měli nejprve společně definovat hodnoty místa (tzn. čeho si zde ceníte – např. klidu, zeleně), jeho hlavní problémy (neregulované venčení psů, nejasné otázky údržby, pravidla užívání) a teprve následně otevřít návrhy pro budoucí aktivity (např. posezení, společná údržba, dětské prvky, komunitní akce, kompostování). S realizací plánovacího setkání si možná poradíte sami, ale pokud si netroufnete, klidně využijte někoho, kdo má zkušenosti s vytvořením programu a facilitací veřejných diskusí.

Vytvořte komunikační mechanismus, který vám bude vyhovovat. Dobré je v rozumných intervalech setkávat se s aktivními obyvateli a dalšími důležitými hráči a nadále informovat a přizývat ke spolupráci i ty, kteří dosud mlčí. Třeba by se už rádi připojili. Pomoci vám může i jednoduchá databáze pro vzájemné informování se, šíření zápisů, sdílení dohodnutých závěrů, úkolů a termínů (mailing list). V této chvíli plánování si lidé již potvrdili své tušení, že mohou s místem něco udělat a využívat jej. Spolu s ostatními vytvoří skupiny zájemců o konkrétní činnosti – např. společnou péči o zeleň, pěstování nebo místo k posezení. Důležitá je komunikace mezi jednotlivými skupinami.

Konzultujte s odborníky. Narazíte-li na problémy týkající se třeba zahraneč-ar-chitektonických úprav, stavebních nebo majetkových věcí, zapojování veřejnosti a nevíte si s nimi rady, zeptejte se. Pomoci vám mohou sousedé, známí, úředníci, odborníci, neziskové organizace.

Naplánujte brigádu, při které váš vnitroblok společně uklidíte, vyhrabete, posekáte nebo zlikvidujete nevhodné zákoutí. Zapojte do smysluplné práce i děti.

Uspořádejte sousedskou slavnost s občerstvením, povídáním a zábavou. Vaše místo se tím začne spontánně ožívovat a lidé v něm sami začnou nalézat svůj význam.

Mějte na paměti, že různí lidé se podílí na využití vnitrobloku různými způsoby. Společných setkání, brigád či slavností se budou účastnit ti neaktivnější obyvatelé ze sousedství. Z této skupiny může vzniknout jádro, které „prošlape cestu“ k ostatním obyvatelům v jednotlivých domech. Dejte pozor na vyloučení části obyvatel z účasti na dění. Například skupina „pejskařů“ se nemusí oživujících aktivit přímo účastnit a přesto se jedná o silnou vrstvu aktivních uživatelů. Otevřený konflikt mezi skupinami by mohl do nových aktivit vnést nepříjemnou atmosféru a ohrozit jejich přijetí mezi ostatními obyvateli.

Zeleň a pěstování ve vnitrobloku

Zelené dvory jsou krásné, pohledově estetické, mají příznivý účinek na psychický i fyzický stav, plní rekreační funkci a jsou plošnou rezervou celého systému městské zeleně. Zelené plochy produkují kyslík, zadržují oxid uhličitý a prach, zabraňují přehřívání a redukovají výkyvy teplot mezi dnem a nocí, zmírňují kolísání vlhkosti, zpomalují odtok dešťové vody do kanalizace, jsou i domovem pro hmyz, ptáky a další živočichy. Snižování podílu zpevněných ploch a ozeleňování městského veřejného prostoru je žádoucí i z pohledu adaptace města na klimatické změny. Podmínky pro zeleň a pěstování jsou dané tvarem a velikostí vnitrobloku, výškou zástavby, podílem zpevněných ploch i nastavením ke světovým stranám. Stěna s jižní expozicí (ta v severní části vnitrobloku) bývá nejdéle osluněna a je nejteplejší, zastíněná je stěna se severní expozicí (ta v jižní části), která je nejchladnější a má nejvyrovnanější průběh teplot. Nejméně srážek bude u stěny s východní expozicí, na kterou svítí slunce ráno a dopoledně a naopak odpoledne a večer osluněná strana bude mít vzhledem k převládajícím větrům pravděpodobně nejvíce srážek. Je to jednoduché a vlastně podobné, jako když si vybíráte květinu k pěstování v domácnosti. Zásadní výsadby provádějte po ukončení stavebních prací (fasády, cesty, hřiště, sezení), jinak hrozí, že se čerstvé zahradnické úpravy stanou stavenišťem.

Stromy jsou určující a zásadní prvky vnitroblokové zeleně. Využijte stávajících solitérů a porostů. Pokud stromy jeví známky nedostatečné údržby, rozhodně je nepodceňujte – ať již se jedná o odlehčovací, bezpečnostní řezy nebo prořezy větví, které rostou nevhodně blízko nebo kolmo k fasádě, je lepší a levnější zasáhnout včas. Výsadba nových stromů může být komplikovaná. V menších vnitroblocích jsou vhodné listnaté stromy s menší korunou a lehkou texturou.

Keře a živé ploty působí velmi dobře z pohledu krajinářského a zahradně architektonického a plochu dobře rozčleňují. Jsou velmi dobrou variantou i tam, kde je problematické založit trávník. Můžete volit okrasné i jedlé keře, druhy volte po konzultaci se zahradníkem po zvážení pěstebních podmínek. Doporučena je výsadba zlatým řezem (3, 5 nebo 7 rostlin do jednoho místa) a zpočátku do ohrádky.

Rostliny také vybírejte dle stanovištních nároků - ne univerzální sortiment a ne rostliny vyžadující pravidelnou závlivku. Naopak volte rostliny, které zvládnou nevyrovnané vlhkostní podmínky. Využijete-li trvalky, snížíte nároky na zakládání a údržbu. V záhonech je možné pěstovat i užitné rostliny jako jsou bylinky, salát a případně další zeleninu a ovoce. Ve vnitroblocích se s oblibou umísťují i vyvýšené záhony, které řeší několik problémů, jako je například nekvalitní zemina a volně pobíhající psi.

Popínavé rostliny je možné použít i tam, kde jiný druh zeleně nelze vysadit (minimální stanovištní nároky). Využijte zdi fasád jako opory pro popínavé rostliny.

Trávník. Kde je možné, vsaďte trávník. Péče o travní plochu a její kultivace není jednoduchá, ale lze ji podpořit i méně nákladnými, avšak pravidelnými opatřeními – sečením, vertikulací trávníku, využitím kompostu. Nenechte jej příliš zarůst plevelem. Můžete ozeleňit i střechy (např. garáže, kůlny), ekologický přínos takovýchto opatření je pro město nezměrný.

Kompostování. Založení kompostovacího místa a provozování společného kompostování ve vnitrobloku je úspasným způsobem, jak snížit objem odpadu produkovaného v domácnostech vytříděním organické složky a zároveň využít humusu pro zlepšení půdy a pěstování. Můžete kompostovat na volné hromadě, v dvou nebo tří-komorovém kompostéru, který zakoupíte nebo sami vytvoříte z palet či přebytečných prken. Dále se nabízí kompostovat v komfortním otočném bubnovém kompostéru nebo i pomocí vermikompostérů s žížalami přímo v domácnostech. Možností je mnoho, promyslete a zvolte tu pro sebe nejvhodnější.

